

az sok, majd hét napot böjtölve imádkozott érte, és három librát szabott meg a fiú számára, beleértve azt is, hogy dolgozzon. És miután így meggyógyította, visszaadta őt anyjának. Ezt a csodát cselekedte tehát Isten Makariosz által. Vele én nem találkoztam: egy évvel azelőtt ugyanis, hogy a sivatagba jöttem volna, már elszenderült.

ALEXANDRIAI MAKARIOSZRÓL⁵⁵

18.1. A másik Makarioossal, az alexandriaival viszont találkoztam, aki a Kelliának⁵⁶ nevezett régió papja volt. Ott lent én kilenc évet töltöttem, amelyek közül ő még megélte az én első három évemet. (Vele kapcsolatban) egyes dolgokat magam láttam, másokat tőle magától hallottam, a többit pedig másoktól tudtam meg. Az ő aszkézise a következő volt: amint meghallott valami gyakorlatot, azt teljes egészében tökélyre vitte. Így hát, amikor egyesektől azt hallotta, hogy a tabennisziek a teljes negyvennapos böjt alatt nem esznek főttet, elhatározta, hogy hét évig nem eszik semmit, amit tűzön sütöttek, és friss zöldségeken, ha voltak, és beázta-

⁵⁵ Alexandriai Makariosz (300–395) az említett Tabenniszi látogatás idején nem lehetett több negyven-ötven évesnél. Pakhómiosz 345–346-ban hunyt el. Szkétisz papja, aki nem írt semmit. A neve alatt megmaradt írások nem hitelesek. A két Makarioszt az *Apophthegmata patrum* (Az atyák mondásai) című mű is összekeveri. Valószínű, hogy a legtöbb mondás neki tulajdonítható. Vö. SZÓKRATÉSZ, *Historia Ecclesiastica*, IV,23; *Historia monachorum*, XXIX, in: PL 21,452–455; A. GUILLAUMONT, *Le Problème des deux Macaire dans les Apophthegmata Patrum*, in: *Irenikon* 48 (1975) 41–59; *Apophthegmata patrum*, in: PG 65,71–440; H. G. EVELYN-WHITE, *The Monasteries of the Wadi'n Natrun*, pt. 2; *The History of the Monasteries of Nitria and Scetis*, New York 1932.

⁵⁶ Kellia Nitriától 70 stádiumnyira feküdt. Vö. CASSIANUS, *Collationes*, VI,1,3; SZOZOMENOSZ, *Historia Ecclesiastica*, VI,31,2.

tott hüvelyeseken kívül semmit sem ízlelt meg. 2. Miután tőkélyre vitte ezt az erényt, valaki másról azt hallotta, hogy az csak egy libra kenyeret eszik. Erre megtörte kenyerét és a darabokra szedve egy edénybe, elhatározta, hogy annyit eszik, amennyit a kezével ki tud szedni. És nevetve mesélte, hogy: „Számos darabot sikerült megragadnom, de nem sikerült mind kiszednem a nyílás szűkössége miatt. Olyan volt, mint egy vámos, aki nem ad engedélyt nekem.”

Három éven át pedig az aszkézisnek ezt a formáját gyakorolta: négy vagy öt uncia kenyeret evett és ugyanannyi vizet ivott, és évente egy sextarius⁵⁷ olajat fogyasztott.

3. És íme az ő aszkézisének egy másik formája: elhatározta, hogy legyűri az alvást, és elmesélte, hogy húsz napig nem ment tető alá, hogy legyőzze az alvást, miközben a hőségben felégett, éjszaka pedig megdermedt a hidegtől. Még azt is mondta: „Ha gyorsan nem mentem volna be a tető alá és nem élek az alvással, az agyvelőm kiszáradt volna olyannyira, hogy azután elvesztettem volna az eszmélőteemet. Amennyi rajtam múlt, győztem; amennyire pedig a természetnek szüksége van az álomra, úgy engedtem.”

4. Mikor egyszer korán reggel már ült a cellájában, egy szúnyog megállapodva a lábán, megcsípte őt. Fájdalmában a kezével agyonütötte a vértől jóllakott szúnyogot. Felismerve bosszúálló voltát, arra ítélte magát, hogy hat hónapig meztelen üljön a szkétiszi mocsárban, ami a sivatagban van. Ott a szúnyogok a vaddisznók bőrét is felsebzik, olyanok, mint a darazsak. Olyannyira össze volt szurkálva és felhólyagosodva mindenütt, hogy egyesek úgy vélték,

⁵⁷ Vö. 134. és 156. lábjegyzettel.

elefantiázisban szenved. Miután hat hónapra rá visszatért a cellájába, csak a hangjáról lehetett felismerni, hogy ez Makariosz.

5. Egyszer pedig, ahogy maga mesélte nekünk, elfogta a vágy, hogy behatoljon Jannész és Jambres berkes sírkamrájába.⁵⁸ Ez a sírkert a hajdani mágusoké, akiknek nagy befolyása volt a fáraóra. Mivel pedig már időtlen idők óta szert tettek erre a befolyásra, négyszögletes kövekből felépítették ezt az emlékművet, és benne helyezték el sírboltjukat, és sok aranyat helyeztek el benne, sőt fákat is ültettek, mivel nedves az a hely, és többek között még kutat is ástak. 6. Mivel pedig a szent nem ismerte az utat, némi találékonysággal követte a csillagokat, és mintha a tengeren lenne, nekivágott a sivatagnak. Fogott egy köteg nádat, és minden mérföldnél leszúrt egyet, jelet hagyva, hogy visszajövet megtalálja az utat. Kilencnapi járás után a hely közelébe érkezett. Az ördög pedig, aki mindig keresztbe tesz Krisztus atlétáinak, összeszedte az összes nádat, és miközben aludt, odatette a fejéhez, körülbelül egymérföldnyire a sírkerttől. 7. Felébredve megtalálta a nádakat. Talán Isten engedte ezt meg, hogy őt még tökéletesebben gyakoroltassa, hogy ne a nádszálakban bízson, hanem a felhőoszlopban, amely Izraelt negyven évig vezette a sivatagban. És azt mondta:

⁵⁸ Az egyiptomi sírkamrák kertekkel és berkekkel körülvett épületek, amelyeket nemcsak a múltban, de a jelenben is felhasználtak lakóhelyül. Egyes remeték, mint Szent Antal is, ide húzódtak vissza, mint saját kis monostorukba, hogy vívják meg szellemi harcaikat és mindentől elszakadva csak Istennek éljenek. Erre természetesen a nagyobb, falakkal bekerített, kapuval elzárt, kerengővel, kerttel, kis udvarral és kúttal ellátott mauzóleumok voltak alkalmasak. Szent Antal életében éppúgy, mint itt az egyiptomi mauzóleumok és sírkamrák a démonok lakóhelyei. Vö. *Vita Antonii*, VIII,1, in: *Vite dei santi I.*, (a.c. di Chr. Mohrmann) Fondazione L. Valla – A. Mondadori editore, (1974) 1998, 24.

„Hetven démon jött ki elébem a síremlékből, üvöltöztek, és mint a varjak csapkodtak a szárnyaikkal a szemeim előtt, és ezt mondták: „Mit akarsz Makariosz? Mit akarsz te szerzetes? Minek jöttél erre a helyre, ami a miénk? Nem maradhat sz itt.” Ő pedig – amint elbeszélte – ezt válaszolta nekik: „Csak bemegyek, szétnézek és elmegyek.” 8. „Amikor tehát bementem – mondta –, találtam ott egy felakasztott bronzvödöröt és egy vasláncot a kút mellett, átengedve az időnek, hogy tönkremenjenek, valamint gránátalmákat, amikben semmi sem volt belül, mivel kiszáradtak a naptól.” Így tehát visszafordult és húsz napig gyalogolt a sivatagban. Egyszer csak elfogyott a vize és a kenyere, mire nagyon nehéz helyzetbe került. És – ahogy mesélte – mielőtt összeesett volna, megjelent előtte egy patyolatba öltözött leány, aki víztől csöpögő korsót tartott a kezében. 9. A leány – mint mondta – messze volt tőle, mintegy stádiumnyira. Ő pedig három napig ment, miközben úgy látta, hogy a leány a korszóval áll, akit azonban, mint az álmokban, nem tudott elérni, azonban abban a reményben, hogy ihat, képes volt kitarítani. A leány után megjelent egy antilopcsorda, amelyből megállt egy nőstény, amelynek kicsinye volt. (Azt mondják, hogy azokon a helyeken igen sok van belőlük.) És ennek az emlőiből – ahogy ő mesélte – folyt a tej. Alábújt tehát, és kiszopva a tejet, jóllakott.⁵⁹ Az antilop egészen a cellájáig kísérté és szoptatta őt, miközben a kicsinyének nem engedte meg, hogy szopjon.

⁵⁹ A herculánumi bazilikában (Kr. u. 50–79) volt egy analóg freskó, amelyen egy óz szoptatja Thelephoszt, Herkules fiát. A freskó jelenleg Nápolyban a Nemzeti Archeológiai Múzeumban található (*Museo Archeologico Nazionale di Napoli*).